

Asia: VN/32318/2023

Kansallinen mineraalistrategia

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien asiaa VN/32318/2023 Kansallinen mineraalistrategia. Strategian tavoitteena on yhteisen näkemyksen luominen suomalaisen mineraaliklusterin tilanteesta, politiikan tavoitteista ja päälinjoista. Strategiassa esitetään tarkempia tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia alan kasvun ja vastuullisuuden sekä teollisuuden raaka-ainehuollon tukemiseen.

Keskeiset huomiot

Suomen Yrittäjät pitää hallitusohjelman linjausta kansallisen mineraalistrategian valmistelusta hyvänä. Suomen edellinen mineraalistrategia on laadittu jo vuonna 2010. Kiihtyvän vihreän ja digitaalisen siirtymän odotetaan lisäävän joidenkin kriittisten raaka-aineiden tarvetta eikä EU:n raaka-aineomavaraisuus ole tällä hetkellä riittävällä, kriisinkestävällä tasolla. Erityisesti luonnoksessa kuvattu tavoite mineraalisektorin osaamisen ja TKI-toiminnan vahvistamisesta on erittäin tärkeä. Merkittävät lisäpanostukset alan kestävyttä edistävään teknologiaan ja ympäristövaikutusten vähentämiseen ovat kannatettavia.

Strategialuonnoksessa esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksia olisi tärkeää pyrkiä arvioimaan mahdollisimman kattavasti jo strategian valmisteluvaiheessa. Valittavien toimenpiteiden ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia on hyvä kuvata strategiassa, ja niitä on seurattava tarkasti myös käytännön toimeenpanon yhteydessä.

Kiertotalousperiaatteiden ja uusiutuvien materiaalivirtojen korostaminen neitseellisten raaka-aineiden sijaan on kannatettavaa niin ympäristön kuin huoltovarmuudenkin kannalta. Kuten

luonnoksessa mainitaan, nämä ratkaisut ovat oleellisia, jotta mineraalien kokonaiskysyntää pystytään taittamaan ja siten hillitsemään neitseellisten raaka-aineiden käyttöä.

Luonnoksen vastuullisuusosio voisi olla alan merkittävät ympäristövaikutukset huomioiden kattavampi. Alan luonto- ja ympäristövaikutusten seuranta ja ehkäisyä edistävien toimenpiteiden tulisi olla mineraalisektorin kansallisen arvonlisän kasvattamisen ja Suomesta louhittujen mineraalien jalostusasteen nostamisen ohella kansallisen mineraalistrategian keskiössä. Strategian päätavoitteena tulisi olla mineraalisektorin kestävyuden edistäminen samalla alan arvonlisää kasvattaen. Kotimaisen kaivosteollisuuden luontoa, ympäristöä ja ilmastoa koskevaa vastuullisuustyötä vahvistamalla parannettaisiin toiminnan hyväksyttävyyttä ja saavutettaisiin etuja myös kansainvälisessä kilpailussa.

Luonnoksessa esitetään toimenpiteenä selvittää mahdollisuuksia ja edellytyksiä rahastoida ja sijoittaa edelleen kaivosmineraaliveron tuottoja kaivostoiminnan kansallisen arvonlisän kasvattamiseksi (s. 26). Toimenpide-ehdotuksen sanamuodot on mahdollista tulkita niin, että rahastoituja kaivosmineraaliveron tuottoja esitetään ohjattavaksi takaisin suoraan kaivostoiminnan arvonlisää kasvattaviin tarkoituksiin. Kyseisessä kohdassa kuitenkin oletettavasti tarkoitetaan, että rahastoiminen itsessään kasvattaisi kaivostoiminnan arvonlisää, eikä rahastoituja tuottoja esitetä korvamerkittäväksi mihinkään tiettyyn tarkoitukseen. Toimenpiteen sanamuotoja olisi hyvä tältä osin selkeyttää, vaikka toimenpide-ehdotuksen aikomus on hieman helpommin tulkittavissa toimenpidettä seuraavasta perustelukappaleesta. Kaivosmineraaliveron tuottojen rahastoiminen ja rahastoitujen varojen sijoittaminen ”tarkoituksenmukaiseksi nähtyihin kohteisiin” olisi merkittävä muutos ja vaatisi huolellisia vaikutusarvioita sekä kattavan valmistelun lisäresursseineen.

Mineraalistrategian toimenpidelistalle sopisivat kaivosmineraaliveron tason nostamisen aikataulu ja yksityiskohdat sekä näiden vaikutusarviot. Kaivosmineraaliveron vaikutuksia esitetään luonnoksessa arvioitavaksi, mutta toimenpiteen yhteydestä puuttuu tavoite nostaa verotuksen taso paremmin Suomen kriittisten raaka-aineiden kansallista merkitystä vastaavaksi. Kaivosveron tulee tuottaa yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus ainutkertaisten kaivosmineraalien käytöstä, mihin nykyinen erittäin matala verotaso ei riitä. Suomen Yrittäjät kannattaa verotuksen painopisteen työn ja yrittäjyyden verotuksesta kohti haittojen ja kulutuksen verotusta sekä välillistä verotusta. Kaivosveron nosto ja haitallisempien verojen lasku tukisi myös taloudellista toimeliaisuutta.

Strategiassa voisi olla hyödyllistä linjata toimia yhteisten sääntöjen noudattamisen ja eri toimijoiden tasavertaisen kohtelun säilyttämiseksi lupamenettelyjen sujuvoittamisen yhteydessä. Tämä on erityisen tärkeää aina, kun harkitaan poikkeavia lupamenettelyjä esimerkiksi tietyille kriittisinä pidetyille raaka-aineille. Kriittisten raaka-aineiden tunnistaminen voi myös olla haastavaa teknologisen kehityksen ennakoimattomuuden vuoksi. Liian hienovarainen raaka-aineiden jaottelu voi johtaa toimenpiteiden laimenemiseen.

On hyvä ja tärkeää, että strategiassa nostetaan esiin suomalainen osaaminen ja valmius osallistua aktiivisesti mineraalialan kansainväliseen yhteistyöhön, mineraaliasioita koskevan EU-politiikan muotoiluun sekä EU-tason tavoitteiden saavuttamiseen. Luonto- ja ilmastovaikutusten hallinnan kattavuuden parantamiseksi yritysten ja viranomaisten välistä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä tulisi laajentaa koskemaan myös muita ympäristöalueen toimijoita. Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että työ- ja elinkeinoministeriö huomioi valmistelutyössään kaivostoiminnan vaikutuksia tasapainoisilla ja tutkittuun tietoon nojaavilla tavoilla. Kansallisessa mineraalistrategiassa olisi hyvä painottaa tutkitun tiedon tärkeyttä valittujen toimenpiteiden ja toiminnan vaikutusten arvioinnin taustana.

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Roope Ohlsbom

ekonomisti

Ohlsbom Roope
Suomen Yrittäjät - Talouspolitiikka ja tutkimus